

OLIV TA'LIM TALABALARINING O'QUV MOTIVATSIYASINI O'RGANISH**Tursunova Parizoda Jamshid qizi****Yangi asr universiteti****"Pedagogik va psixologiya" yo'nalishi talabasi****<https://doi.org/10.5281/zenodo.10908365>**

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim talabalarining o'quv motivatsiyasi nimaga bog'liq ekanligi, uni diagnoz qilish, so'ng motivatsiyani shakllantirish yo'llari keltirib o'tiladi. Rivojlanayotgan jamiyatda talabalarining bilim olishga bo'lgan motivatsiyasi yuqorilashib bormoqda, buning asosiy sababi nimada va ushbu motivni rivojlantirish uchun nimalar qilish kerakligi borasida so'z ketadi.

Kalit so'zlar: talaba, rivojlanish, mahorat, munosabat, motivatsiya.

Annotatsion: In this article, the study motivation of students of higher education depends on what it depends on, how to diagnose it, and then the ways of forming motivation. In the developing society, the motivation of students to learn is increasing, what is the main reason for this and what should be done to develop this motivation.

Key words: student, development, skill, attitude, motivation.

Аннотация: В данной статье учебная мотивация студентов высшей школы зависит от того, от чего она зависит, как ее диагностировать, а затем и пути формирования мотивации. В развивающемся обществе повышается мотивация учащихся к обучению, в чем основная причина этого и что следует делать для развития этой мотивации.

Ключевые слова: ученик, развитие, умение, отношение, мотивация.

Yosh avlodni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning orzu umidlarini amalga oshirish, taklif va tashabbuslarini ro'yobga chiqarishda yaqindan ko'maklashish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Talabalarga e'tibor mamlakatning istiqboliga, boshqacha aytganda, "Uchinchi Renessans"ning bunyodkorlariga e'tibordir. Shunday ekan, ularning ta'lim olishi, yashash sharoiti, ma'naviy dunyoqarashi, tafakkur olami doimo mamlakatning diqqat-e'tiborida bo'lishi tabiiy.

Bunyodkor yoshlarning ilm-u salohiyati mamlakatning ravnaqi va ertangi kuniga daxldor ekani yaxshi ma'lum. "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi prezidentining farmoni bungamisolbo'ladi. O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

O'quv motivlari - bu o'quvchilarni o'quv faoliyatining turli tomonlariga yo'naltirishdir. Masalan, o'quvchining o'zi o'rganayotgan obyekt bilan bajaradigan ishiga qaratilgan bo'lsa, ularni bilish motivlari deb atash mumkin. Agar o'quv faoliyati o'quv jarayonida turli kishilar bilan to'g'ri muloqot qilishga yo'naltirilgan bo'lsa, ijtimoiy motivlar namoyon bo'ladi. Boshqacha qilib aytganda, ba'zan o'quvchilarda bilish jarayoni, qolganlarida esa boshqalar bilan muloqot o'qish faoliyatini motivlashtirib turadi.

O'sib va rivojlanib boruvchi inson - tarbiya obyekti hisoblanadi. Butun hayoti davomida insonning rivojlanish jarayoni davom etaveradi. Bu jarayonda u turli o'zgarishlarni, jismoniy, ruhiy, miqdor va sifat o'zgarishlarni o'z boshidan kechirib boradi. Insonda bo'ladigan jismoniy o'zgarishlarga — bo'yni o'sishi, vaznning og'irlashib borishi, suyak va mushak tizimlarining, ichki a'zolari va asab tizimining o'zgarib borishi kiradi. Ruhiy o'zgarishlar esa uning aqliy rivojiga aloqador bo'ladi va insonda ruhiy sifatlarning shakllanib borishi, unda hayot uchun zarur bo'lgan sotsial sifatlarning tarkib topishi hisoblanadi. Talabalarning kamolotiga, ruhiyatiga, fe'l-atvori shakllanishiga qanday omillar ta'sir etadi? Talabalarning shakllanishiga biologik omil, ijtimoiy omil va tarbiya ta'sir etadi. Bu muammo pedagogikada avvaldan munozaraga sabab bo'lib kelayotgan masala hisoblanadi. Shaxsni shakllantirish — uning o'sishi, qandaydir yangi xususiyat va fazilatlar ega bo'lish jarayonidir. "Shakllantirish" tushunchasi "tarbiyalash" tushunchasiga nisbatan kengroq bo'lib, u shaxs va jamoaning tarkib topishiga ta'sir ko'rsatadigan hamma narsani, shu jumladan, maqsadga muvofiq jarayonlarni ham, maqsadga nomuvofiq jarayonlarni ham o'z ichiga oladi.

S.L.Rubinshteyn: "Motivatsiya - bu psixika orqali amalga oshuvchi determinatsiyadir", deb ta'kidlagan.

Motivatsiya - murakkab tuzilma, faoliyatni harakatlantiruvchi kuchlar majmuasi bo'lib, u o'zini mayllar, maqsadlar, ideallar ko'rinishida namoyon qiladi va inson faoliyatini bevosita aniqlab, boshqarib turadi.

Mashhur nemis olimi Kurt Levin motivlar muammosi, ayniqsa, shaxsdagi ijtimoiy xulq motivlari borasida katta, keng qamrovli tadqiqotlar olib borib, shu narsani aniqlaganki, har bir odam o'ziga xos tarzda u yoki bu vaziyatni idrok qilish va baholashga moyil bo'ladi. Motivatsiya tushunchasini turlicha ifodalash, motivatsiyaning mazmuni va energetik tomoni haqidagi muhim savol psixologlar tomonidan ifodalab berildi. Xorij psixologlari uchun motivatsiya tushunchasini xarakterli aniq bir tomonlama energetik faollik manbai sifatida qaraladi, ular mazmunli tomoniga e'tibor bermay, aniq mexanizmlar sifatida energiya, boshqaruv va xulq-atvorga taqsimlaydilar.

Ierarxik, darajaviy tuzilish - bu tizimlilik xususiyatiga ega bo'lgan hodisalarning bir jihatidir. Shu tufayli shaxs motivatsion sohasining ierarxiyasini samarali tadqiq etish uchun uni motivatsion hodisalarning boshqa jihatlari bilan aloqadorlikda o'rganish zarur bo'ladi. Motivatsion hodisalar tizimlilikini tadqiq etishda asosiy e'tibor esa bu hodisalar o'rtasidagi tizimli munosabatlarni o'rganishga qaratilishi kerak. Bu borada R.S.Vaysmanning shaxs motivatsion sohasining tizimlili haqida bildirilgan fikri alohida e'tiborga loyiq. Uning yozishicha, "Motivatsion sohaning tizimlili" - motivatsion o'zgaruvchilar o'rtasidagi aloqadorlik, xilma-xil munosabatlar mavjudligida namoyon bo'ladi. Shunday munosabatlardan biri ierarxik munosabatdir. Yana bir turdagi munosabatni "ro'yobga chiqarish" munosabati deb atash mumkin. Bu munosabat shuni anglatadiki, har bir ehtiyojning qondirilishida turli motivlar yig'indisining ro'yobga chiqarilishi mumkin. Uchinchi turdagi munosabat shunda namoyon bo'ladiki, har xil ehtiyojlarning qondirilishida bir motiv ishtirok etadi yoki aksincha, bir ehtiyoj qondirilishida turli motivlar qatnashadi. Bunday munosabat "o'zaro tobelik" munosabati nomini oldi.

Rus psixologlari orasida motivlar ierarxiyasi masalasi A.N.Leontev, L.I.Bojovich va boshqalar tomonidan o'rganilgan. A.N.Leontev XX asrning 40- yillarida maktabgacha yosh davrida shaxs shakllana boshlashini ta'kidlar ekan, bu jarayon bolada motivlar ierarxiyasi tarkib topishi bilan

bog'liqligini uqtirgan edi. A.N.Leontev fikricha, sub'ektning tashqi olam bilan birga munosabatlari kengayib borgan sayin motivlarning o'zaro solishtirilishi yuz beradi, buning oqibatida esa ular o'rtasida ierarxik munosabatlar shakllanadi.¹ Motivlar ierarxiyasi olimning fikriga ko'ra, motivlar funksiyalari bilan belgilanadi. Boshqacha qilib, aytganda ierarxiyada yuqori o'rinni, ma'no hosil qiluvchi funksiyani bajaradigan motivlar quyi o'rinni esa stimul motiv egallaydi. Demak, A.N.Leontev motivlar funksiyasining ikki darajasini: ma'no hosil qiluvchi va stimul darajalarini ajratadi.

Ammo A.N.Leontev o'z nazariyasida motivlar ierarxiyasining shakllanish jarayonida shaxsning sub'ektiv, faol roli qanday bo'lishini ko'rib chiqmaydi. L.I.Bojovich tadqiqotlarida, shuningdek, ayrim boshqa ilmiy izlanishlarda motivlar ierarxiyasining shakllanishi dominant motivlarning hosil bo'lishi bilan bog'lanadi. Har xil yosh bosqichlarida turli motivlar dominantlik qiladi. Ayrim motivlarning ustunlik qilishi shaxsning yo'nalishini belgilab beradi. Bunday yo'nalish shaxs motivlari o'rtasida nafaqat subordinatsion, balki koordinatsion munosabatlar ham hukm surishini taqozolaydi.

X.Xekxaufen shunday xulosaga keladi-ki, faoliyat determinasiyasi kognitiv va affektiv jihatlari bir-biri bilan chambarchas bog'liq ekan, ulardan qaysi biri rag'batlantiruvchi kuch ekanligi haqidagi savol o'z ma'nosini yo'qotmadi. Ta'lim-tarbiya jarayonida o'qish motivatsiyasining o'rni butun dunyo olimlari tomonidan tan olingan va har tomonlama o'rganilgan. O'quv samaradorligini oshirishda o'quv motivatsiyasining rolini chet el olimlari o'z tadqiqotlarida tadqiq qildilar. Shu nuqtai nazardan turib, qo'zg'atuvchilardan tashqarida sodir bo'ladigan xatti-harakatlarni tushuntirish bo'yicha bir talay modellar ishlab chiqilgan bo'lib, ularni ko'rib chiqish ichki motivatsiyaning mexanizmlarini tahlil qilishda qo'l keladi. Shunday modellardan birini Olport taklif qiladi. Olport ichki motivatsiya bilan bog'liq bo'lgan uchta motivatsion tushunchalarni tahlil qiladi: funksional avtonomiya, yetarli darajadagi harakat va "Men"ning jalb qilinganligi. U funksional avtonomiya tamoyilini faoliyat dastavval boshqa sabab bo'yicha paydo bo'lishi mumkin bo'lgan holda, o'zi uchun maqsadga aylanishi holatini tushuntirish uchun kiritadi. E.Torndayk tajribalarining alohida tomoni ularning juda tor va cheklangan xarakterga ega ekanligidir: ular real o'quv jarayoni bilan juda oz darajada bog'langandir. Amerikalik mualliflar ko'proq o'quv jarayoni anglab yetilgan motivlari bilan emas, balki ayrim jihatlari kamroq fahmlanadigan ko'rinishda bo'lib, o'quv jarayoniga mayl-istak uyg'otadigan muammo o'qishni motivlashtirish masalalari bilan shug'ullanadilar. Bunday ilmiy ishlarning mualliflari, masalan, o'quvchining sonlarni yodlashiga, alohida xatti-harakatlariga qaysi psixologik jihatlar ta'sir ko'rsatishlarini o'rganadilar va shu yo'l orqali motivlashtirishning ayrim komponentlarini aniqlashga harakat qiladilar. Bu sohada ular E.Torndaykning izdoshlari hisoblanadilar.

E.Torndayk o'quv jarayonini shunday ta'riflaydi: "O'quv jarayoni"- u yoki bu javob reaksiyasining ma'lum holati bilan muayyan bo'shqlikda, ya'ni ushbu reaksiya hamda vaziyat o'rtasida ma'lum aloqa o'rnatilishi bilan izohlanadi. Torndayk kishi o'zi hohlagan reaksiyaning takrorlanishiga nisbatan ro'yxushlikning hamda o'zi hohlagan reaksiyaga nisbatan bo'lgan maylning ta'sirini o'rganishga harakat qiladi va shunday xulosaga keladi: "Bir xil sharoitda yuzaga kelgan jazolash omillari rag'batlantirish omillaridan ancha bo'sh va kuchsizdir". Keyingi kitobida esa: "Rag'batlantirish umuman o'ziga eltuvchi barcha aloqalarni yoqlash va

¹ A.N.Leontev umumiy psixologiya 278-bet, Toshkent -2009

kuchaytirish an'anasiga ega, jazolash esa tez-tez (lekin har doim ham emas) aloqalarni muayyandan noaniqqa o'zgartirish xususiyatiga egadir",² - deb yozadi. Bruner ham o'qishni motivlashtirish masalasiga E.Torndaykdan boshqacha qaraydi. "O'quv jarayoni" nomli izlanishlarida Bruner o'quvchi, talabalarning real, yetarli darajada uzoq davom etadigan o'qish jarayoni tufayli tug'iladigan amaliy va nazariy muammolarni izohlashga harakat qiladi. Bruner o'qishni motivatsiyalash, yoki o'qish jarayoniga nisbatan o'quvchilarning moyilligini orttiruvchi omillar haqida emas, balki uning bilan birga, o'quvchining motivlari haqida ham fikr yuritadi. Garchi uning fikrlari umumiy xarakterda bo'lsa ham, ulardagi ayrim yo'nalishlari diqqatga sazovordir. Bu birinchi galda, o'qish jarayonida bilish xarakteridagi motivlarning ahamiyati va yangi narsani bilishdan paydo bo'ladigan ichki qanoat hissi, himoya masalalarining qo'yilishidir.

O'quvchi-talabalarning ta'limini motivatsiyalash va diagnostika qilish haqida fikr yuritgan olimlar G.Levald (1985) va G.Rozenfeldlarning fikricha, bu ish amalga oshiriladigan vaziyatni ham hisobga olish kerak, chunki, bu ta'lim motivatsion diagnostikasi uchun muhimdir. G.Levald (1985) ta'lim diagnostikasi vaziyatni, yo'nalishni hisobga oladigan yoki tabiiy sharoitga mos bo'lishi lozim, -deydi. Masalan, rag'batlantiruvchi material haqiqiy hayotga mos kelishi lozim, chunki, sun'iy shart-sharoit, muhit shaxsiy xususiyatlarning yuzaga chiqishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

A.K.Markova motivlarni 2ta katta guruhlariga ajratgan. 1. O'quv faoliyatining mazmuni va uni bajarish bilan bog'liq bilish motivlari. 2. O'quvchining boshqa kishilar bilan o'zaro ijtimoiy (sosial) motivlari.

Hozirgi davrda o'qish motivatsiyasini diagnostika qilishning boshqa yo'llari tavsiya qilinayapti: laboratoriya eksperimentlarini pedagogik tajribalar bilan (tabiiy diagnostika uslublarini qo'llash), shuningdek real o'quv jarayoni sharoitida o'quvchining ijtimoiy xulqini uzoq muddat o'rganish bilan to'ldirish mumkin (A.K.Markova), bu o'qish motivatsiyasini diagnostika qilish natijalarini tekshirish sifatida xizmat qilishi mumkin deb ta'kidlaydi. O'qish motivatsiyasini diagnostika qilish uni o'tkazish uchun uslub tanlash tamoyillarini aniqlashtirishni talab qiladi. Ta'lim motivatsiyasini diagnostika qilishga bo'lgan zamonaviy yondashuvlardan kelib chiqqan holda, eng kamida, quyidagilarni ajratish mumkinligi N.E.Efimova tomonidan tavsiya qilingan:

- ✓ Diagnostika o'tkazish uchun asos bo'ladigan ta'lim motivatsiyasi ko'rsatkichlarini belgilash.
- ✓ Uch toifadagi diagnostika uslublarini tanlash, bevosita loyihaviy va bilvosita-ta'lim motivatsiyasi ko'rsatkichlarini diagnostika qilishga yo'naltirilgan uslublar.
- ✓ Har bir uslubning ajratilgan ko'rsatkichlarga bo'lgan diagnostikaviy imkoniyatlarini aniqlash.
- ✓ Mazkur metodika natijalarini namoyon qilish chog'ida hisobga olinadigan nazariyani uslubning metodologik asosini hisobga olish.
- ✓ Metodika matnlarining o'quvchilar yosh xususiyatlariga mosligi.
- ✓ O'quvchilar shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish.
- ✓ Diagnostikani o'tkazish

Agar ijtimoiy motivlar ham ta'lim faoliyati uchun yetakchi hisoblansa, bir qator mualliflar (P.Ya.Galperin va boshqalar) ta'lim faoliyatiga nisbatan ularga tashqi motivlar sifatida

² E.Torndayk umumiy psixologiya 280-bet, Toshkent -2009

qarashadi. P.Ya.Galperin fikricha, tashqi motivlar ta'lim jarayoni va predmetiga nisbatan "amaliy" munosabatda namoyon bo'ladi, bunda bilim keyingi faoliyat uchun tashqi shart-sharoit sifatida qaraladi va u ichki ta'limga bo'lgan barqaror qiziqish bilan bog'liqdir. Tashqi motivlar ichida aynan tashqi yoki utilitar motivlar (bunda harakatning shakllanishi, sub'ekt moyil bo'lgan faoliyatni amalga oshiradigan shart-sharoit hisoblanadi) va musobaqaviy motivlar ajratiladi, bunda sub'ekt: boshqalarga va o'z-o'ziga o'zining oldingi muvaffaqiyatlarini qiyoslagan holda muvaffaqiyatlarga intiladi.

M.V.Matyuxina ham o'qsh faoliyati jarayoniga singdirilgan quyidagi ikki toifa motivlarni ajratadi: A) mazmun vositasida motivlashish (uchta darajasi mavjud, qiziqish, qiziqarlilik, dalillarga bo'lgan qiziqish, voqealar mohiyatining kelib chiqishiga qiziqish): B) jarayon vositasida motivlashish (uchta darajasi mavjud, ijrochilik faoliyatini bajarish sifatida, qidiruv ijrochilik qoidalarini keltirib chiqarish sifatida, ijodiy-mustaqil ravishda masalalar tuzish).

O'quv faoliyatidan tashqarida mavjud bo'lgan motivlar:

A) keng-ijtimoiy;

B) tor-shaxsiy;

V) salbiy.

E.Z.Usmonovanning ilmiy tadqiqotida o'quvchi-talabalarning o'quv faoliyati jarayonidagi qarama-qarshilik, motivatsiya, ijod va shaxs muammolari o'rganilgan. Tadqiqot davomida ikki asosiy motivatsiya toifasining munosibligini tushunish muhim bo'lgan. Ta'limda, hoh ishdagi muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasini odamdagi tashqi motivatsiyaga kiritiladi.

Talabalarni o'quv jarayonida psixologik-pedagogik tashxis o'tkazish jarayoni:

- tashxis ob'ekti va muammoni belgilash
- tashxis metodikasini tanlash yoki ishlab chiqish
- tashxis o'tkazish
- natijalarini qayta ishlash va interpretatsiya
- natijalar asosida kasbga yo'naltirish tadbirlari yoki tavsiyalarni tayyorlash
- tadbirlarni amalga oshirish
- qayta tashxis o'tkazish, sifat o'zgarishini aniqlash. Korreksion-rivojlantirish ishlarini belgilash.

Uzluksiz kasbiy psixologik-pedagogik tashxis, o'quvchilarning tug'ma layoqat, qiziqish va qobiliyatlarini o'rganish davomida, ularning kasbiy motiv, shaxsiy rejalarini ham korrektsiyalab borish imkonini beradi. Bundan tashqari, psixologik-pedagogik tashxis kasbhunarga yo'naltirish mazmunini belgilash, natijani tahlil etish va navbatdagi bosqichda amalga oshirilishi kerak bo'lgan ishni asosli rejalashtirishga xizmat qiladi.

"O'quv va kasb tanlash motivini aniqlash" metodikasi.

Ko'rsatma: Quyida keltirilgan so'rovnoma savollarini diqqat bilan o'qib, kasb tanlashda muhim bo'lgan motiv (sabab)ni aniqlash mumkin. Savollar quyidagicha bo'ladi:

1. Kasbning mazmuniga qiziqish, tanlangan kasbda mutaxassisning vazifalari nimalardan iborat ekanligini bilish.
2. Tanlangan kasb bo'yicha malaka va ko'nikmalarni rivojlantirishga intilish.
3. Tanlangan kasbning jamiyatda nufuzga ega ekanligi.
4. Oilaviy an'analarning ta'siri.
5. Ota-onaga moddiy jihatdan qaram bo'lmaslik.

6. 6.Tanlangan kasbiy faoliyatga aloqador bo'lgan o'quv fanlarini maktabda yaxshi o'zlashtirish.
7. Odamlarga rahbarlik qilish.
8. Yakka tartibda ishlash.
9. Ijodiy faoliyat bilan shug'ullanish, yangilik yaratish orzusi.
10. Tanlangan kasb sening qobiliyatinga mos ekanligiga ishonch hosil qilish.
11. 11.Moddiy ehtiyojningni qondirish imkoniyati.
12. Hayotingni to'laqonli, qiziqarli, maroqli bo'lishga intilish
13. Mustaqil faoliyat ko'rsatish imkoniyati mavjudligi.
14. Tadbirkorlik faoliyatiga qiziqish.
15. Oilaga moddiy yordam ko'rsatish zaruriyati.
16. Iqtisodiy bilimlarni egallash istagi.
17. Mutaxassislik qanday bo'lishidan qat'iy nazar oliy ma'lumot to'g'risida diplomga ega bo'lish istagi.
18. Uzoq muddat o'qishni talab etadigan kasbni egallash istagi.
19. Nufuzli tashkilotda ishlash istagi.
20. Kasbni faqatgina moddiy manfaatni ko'zlab tanlash.
21. Zamonaviy kasblar (menedjer,biznesmen, broker)ni tanlash.
22. Odamlarga foyda keltirish istagi.
23. Kasbiy faoliyatning moddiy tomoniga qiziqish.
24. Kasbning faqatgina tashqi xususiyatlari (odamlarning diqqat markazida bo'lish, sayohat qilish imkoniyatiga ega bo'lish, maxsus kiyimda yurish)ga qiziqish.

Javob varaqasi

A		B		V	
№	Javoblar	№	Javoblar	№	Javoblar
3		5		1	
4		8		2	
7		11		6	
17		14		9	
18		15		10	
19		16		12	
21		20		13	
24		23		22	
J.		J.		J.	

So'rovnomaning natijalarini hisoblash:

Har bir ustundagi "+" lar yig'indisi hisoblanib, qaysi ustunda "+" soni ko'p bo'lsa, demak sinaluvchida aynan shu motivning ustunligini anglatadi.

A – talaba va o'quvchilarda nufuzli kasbni egallash, jamiyatda mavqega ega bo'lishga intilish motivining ustunligi;

B - talaba va o'quvchilarda tanlangan kasbdan moddiy manfaatdorlikka ega bo'lish motivining ustunligi;

V – tanlangan kasbning ijod bilan bog‘liqligi, yangi texnologiyalarni yaratish, zarur malaka va ko‘nikmalarni egallashga intilish.

Avvalo, talabalar o‘zlarining asl motivlari nimada ekanligini bilib olishlari kerak. Maqsadlari aniq bo‘lsagina yutuqlarga erisha oladilar. Insonning ichki, shaxsiy motivigina talabani har qanday qiyinchiliklarga qaramay harakatga keltiradi. Bu jarayonda ichki kuzatuv, analiz – sintez kabi metodlar yordam beradi.

Xulosa o‘rnida Uilyam Jordanning ushbu so‘zlarini keltirmoqchiman. “Har bir bandaga ko‘rinmas kuch ato etilgan. U orqali inson o‘z hayotiga ta’sir ko‘rsatadi. Ijobiy yoki salbiy ta’sirga ega bu kuch- insonning ichki “men” idan muttasil taralib turuvchi quvvatdir”. Merilin Fergussonning ham go‘zal so‘zlarini keltirib o‘taman. “ Hech kim boshqa birovni boshqa birovni o‘zgarishga majbur qila olmaydi. Har birimizda qattiq qo‘riqlanuvchi darvoza mavjud va bu darvoza faqat ichkaridan ochilishi mumkin. Xoh baxsni, xoh hissiy jozibani qo‘llaylik, farqi yo‘q- biz boshqa odamning darvozasini ochishga qodir emasmiz”. Shunday ekan talabalar avvalo, oily ta’limga o‘qishga kirishdan oldin qiziqishlariga ahamiyat berishlari, kirgandan so‘ng: “nima uchun ilm olishim kerak?” degan savol bilan yashasalar, bu ularning ilm olishlaridagi eng kuchli ichki motivatsiyalariga aylanadi.

References:

1. Mavlonova.R, To‘rayeva.O, Xoliqberdiyev.K “Pedagogika” Toshkent — 2013
2. Xaydarov.F.I, Xalilova.N.I “Umumiy psixologiya” Toshkent -2009
3. O‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirishda qo‘llaniladigan psixologik-pedagogik tashxis metodikalari. Toshkent 2012-yil
4. Копец.Л.В. «Психологические эксперименты в психологии», Л., 2010
 Источник: <https://psychosearch.ru/napravleniya/social/656-hawthorne-experiment-what-influences-labor-efficiency>